

KALEVALA

Szente Imre fordítása

HARMADIK ÉNĚK

Joukahainen. A lapp és a finn táltos vetélkedése.

Vének véne Väinämöinen élt ott éldégélt sokáig szélés Väinölä vidékin, Kaleva kies mezőin. Mondókáit mondogatta, varázverseit dalolta. (6)

Napról-napra mondogatta, éjről-éjre énekélte régén voltakak regéit mindének eredetéről, mit a gyermekész nem érthet, meglétt férfiak sē minden az ilyen nehéz időkben, elkorcsosuló korunkban. (14)

Messze hallatszott a híre, keltek bámuló beszédök Väinämöinen énekéről, táltosi tudományáról. Szállt a híre dél honába, észak partjait elérte. (20)

Ott élt ifjú Joukahainen, incifinci lapp legényke. Valami vendégségben járva fülébe jutott, mi bűvös szövatok születnek arra – és avatottabb ajakról! – szélés Väinölä vidékin, Kaleva kies határin, nem csak mint maga danászik, ahogy apjától tanulta. (30)

Elkeserödött erősen, szüntelen azon évődött, Väinämöinent hogy magánál tudta táltosabb dalosnak. Asszonyanyjához belépve szomorítja szép szülőjít, erősködik, hogy elindul, mindenképpen menni készül látni Väinölä vidékit, viadalra hini Väinöt. (40)

Apja attul óva inti, apja inti, anyja tiltja, Väinölä-be hogy nē mēnjēn, Väinövel nē vēršenyēzzēn: „Tégēd ott lēnēkēlnēk, mēgvernek varázsigékkal, hanyatt-homlok hóba tēsznek, marokkal viharba vetnek, kőbe dermesztik kezedet, lēragasztják lábaidat.” (50)

Monda ifjú Joukahainen: „Tud valamit a tatuska, talán mégtöbbet mamuska, legtöbb a magam tudása! Ha én egyszerű hozzákezdök vēršenyēzni férfimódra, dalómat magam lēdallom, igēzöm alám igázom, akármēly dērēk dalosnak regélőkéjēt rēkesztēm! Csülkeire csizma kőbül, fagatya feszül farára, kōkolonc kerül hasára, kōzsákot nyomok nyakába, kōkesztyūt a két kezére, kōsisakot a fejére! (66)

Avval elmēnt engēdetlen. Paripát élēvezette lánglōvellō orrlukával, szikraszōró száiraival; tūzes táltost szēršázmozva, arany szánkójába fogta, maga szánülésre szōkkent, fēlkászálódott kasába, fūrğējēt faron legyintve, gyōngyostorával gyakintva. Futásnak eredt a fūrge, kōnnyedēn kocogni kezdēt. (78)

Sebēsēn suhant a szánka. Mēnt egész nap, mēne másnap, harmadikat is haladta. Hát a harmadik nap este Väinölä vidékit érte, Kaleva kies mezőit. (84)

Vének véne Väinämöinen, időtlen idők tudōsa mēnt a mēgšzokott csapáson, régi szánkaútját róva szélés Väinölä vidékin, Kaleva kies mezőin. (90)

Jó az ifjú Joukahainen, szembe hajt réá az úton. Rúd akad a rúd fejébe, hám a hámba hurkolódik, istráng istrángba fonódik, iga hámigá hegyébe. (96)

Hát csak állnak-álldogálnak, álldogálnak, álmodoznak. Hámjaira víz verődik, rúdra páragyöngy rakódik. (100)

Kérdi végül Väinämöinen: „Ki lehetsz, szilaj legénye? Oly veszéttül vágsz elébem, hebehurgya módra hajtva! Hámigámat elhasítod, jó kis jármom elrepszted, szánomat szilánkra rontod, kasomat dirib-darabra.” (108)

Akkor ifjú Joukahainen szóval mondta, fölfelelte: „Én vagyok ifjú Joukahainen! Haném szólj saját nemédrül, mondd magad, ki vagy, miféle, micsoda család csihése!” (114)

Vének véne Väinämöinen magát akkor mégnevezte, még e szóval megszerézve: „Nos hát, ifjú Joukahainen, nekéd kellene kitérnéd, ahogy ifjabbakhoz illik.” (120)

Haném ifjú Joukahainen így felelt neki szavára: „Keveset jelént, ki ifjabb, ifjabb-é avagy idősebb! Ki tud többet, azt tekintsük! Aki többet ér el ésszel, az maradhasson az úton; másiknak kitérni kelljén. Väinämöinen vagy, aszondod, időtlen idők tudósa: nosza, kezdjünk hát dalolni, szövögetni szót a szóba; egyönk másiktól tanuljon, versényben valaki győzzön!” (134)

Vének véne Väinämöinen szóval mondta, fölfelelte: „Kicsit érek én, hogy engém tartsanak tudós dalosnak! Mikor életembe’ mindig itt e tájakon időztem, szülőföldem szép határin, hallgatva honi madaram. Mindazonáltal azonban hadd hallom saját fülemmel: kiváltképp mihéz konyítasz, tudományodtul mi tellik?” (146)

Szóla ifjú Joukahainen: „Érték én s nem is kevéshez! Tudom teljes tisztasággal, mindén kétségét kizárva, hogy fönt van a füst nyílása s alul a kemence szája. (152)

„Szép élet a fokaélet, könnyű a vízi kutyának: lazaccal lakik rogyásig, belébe még a maréna. (156)

„Maréna sima mezeje, lazacnak lapos lakása. Csukának csorog a nyála, zimanós időben ívik. Sarlós tarkójú sügérék ősz utóján mélyen úsznak, nyáron part alatt petéznek, sekélyésben sürgölődnek. (164)

„Hogyha véléd ezt kevésnek, emlékezheték egyébre, tudományomtól mi tellik: Észak rént fogott ekébe, délén dolgoznak lovakkal, lapp legényék vadbikával. Nagy fákat tudok Pisában, szálfenyőket Horna-szirtén. Pisa fája hórihorgas, Horna szirtjein hatalmas. (174)

„Három sodró sellő hírös, három tó van terjedelmes, égig érő hegyből három ezén az egész világon. Hállä-forgatag Hämében, Katrakoski Karjalában, Vuoksi sodró vizesése, még irdatlanabb Imatra.” (182)

Szólt vénségös Väinämöinen: „Asszonyész, gyermekbeszéd ez, bajszos bajnokhoz nem illik, feleségös férfiúhoz! Térj a létnek titkaira, örök dolgokról dalol-

va!” (188)

Erre ifjú Joukahainen válaszát így adta vissza: „Tudom, milyen cinke léte, cinége madár mivolta, vipérának kígyó volta, s hogy patakban él a potyka. A vasat tudom vörösnek, fekete rögöt fanyarnak, buzogó vizet bajosnak, a parazsat përszëlőnek. (198)

„Varázsír vagyon a vízben, gyógyerő a gyors folyóban. Legjobb táltos a Teremtő, igaz orvosunk az Isten. (202)

„Források hegyen fakadnak, tűznek égből lön esése, vasnak rozsdá volt az apja, réznek szikla volt szülője. (206)

„Zsombikosban zsendül élet, fűzfa minden fának őse; gyökerek tövén tanyáztak, kövön főztek, nem fazékban.” (210)

Vének véne Väinämöinen maga mondta, fölfelelte: „Van-ë még, mivel dicsekszël, vagy dalaid eldaráltad?” (214)

Monda ifjú Joukahainen: „Emlékezheték egyébre! Hogy hajdanába-danába tengër medrét szántogattam, víznek ágyát ásogattam, halas gödröket kotortam, mélységéket mérégettem, nagy tavakat támasztottam, dombokat dudorítottam, sziklaszálakat emeltem. (224)

„Na és hogy hatodmagammal, én művem hetedmagammal földnek formába gyúrása, levegőnek létézése, világoszlopok verése, mennyeknek beboltozása, holdnak helybe szállítása, napkorong kovácsolása, ég szekere szerkesztése, égneк fëlcsillagozása.” (234)

Szölt vénségës Väinämöinen: „Mit hazudozol hiába? Nëmigën léhattél ottan, ahol tengërt szántogattak, víznek ágyat ásogattak, halas gödröket kotortak, mélységéket mérégettek, nagy tavakat támasztottak, dombokat dudorítottak, sziklaszálakat emeltek! (244)

„S nëm lehetett látni téged, hallani së híred ottan, hol a földnek formát adtak, levegőeget lëhoztak, világoszlopokat vertek, égre boltot építettek, holdat helybe szállítottak, napkorongot készítették, égszekeret szerkesztettek, csillagos eget csináltak!” (254)

Erre ifjú Joukahainen maga mondta, fölfelelte: „Mivel nëm maradt tanácsom, kërök kardomtól tanácsot! Hej, vénségës Väinämöinen, szapora szavú vajákos! Kelj ki karddal küzdelëmre, szállj csatázni szablyaéllle!” (262)

Szölt vénségës Väinämöinen: „Nëm ijedék én mëg attul: szablyádtól së szándokodtul, fegyverëdtül sëm hevedtül. Mindazonáltal azonban nëm kívánok kardra kapni, mérkőzni veled, mihaszna, bajt vini veled, bolondos.” (270)

Erre ifjú Joukahainen ajkát rágta, kontyát rázta, kondor üstökét cibálta. Maga mondta, fölfelelte: „Ki ödzkodik kardra kapni, szablyaélllel síkra szállni, azt én disznóvá dalolom, orrát orrmánynyá tekerëm. Úgy elbánok ily urakkal, éggyel így, amúgy a mással: ganajos gödörbe típrom, ól oldalához lapítom!” (282)

Väinämöinen most fëlindult, mérëg ëtte, marta szëgyën. Maga kezdett most da-

lolni, varázsverseit idézni, nem gyerekeknek valókat, nem asszonynevetetöket: bajszos bajnokhoz valókat, kiskorúak mit nem értenek, fiatalok félig értenek, házasok csak hébe-hóba az ilyen nehéz időkben, elkorcsosuló korunkban. (294)

Vén Väinämöinen dalára föld rengétt, tavak kicsaptak, rézhasú hegység remégték, sziklaszálak meghasadtak, sziklabércök szétszakadtak, parti szirték porladoztak. (300)

Lédalolta Joukahaint: hogy igája ágat hajtson, jármára bokor boruljon, iszalag az istrángjára. Majd a szánját szédte széjjel: tavi tuskót tett belőle. Gyártott gyönyös ostorából nődögélő parti nádat, hóka homlokú lovából vízvető követ teremtett. (310)

Arany markolatú kardját égre villámul vetette, cifra íjának ívéből víz fölé hidat feszített, nyílve szeiből varázsolt köröző kerecseneket, vigyázó vadászébéből földön fekvő kődarabot. (318)

Fejfedőjít is lőkapta: égre félhőt fűjt belőle, tóba kesztyűjét kezérül vízivirágul vetette; kék köpönyegét lérántva fodor félhóvé sodorta, patyolatövét leoldva csilágok közibe csapta. (326)

Magát ifjú Joukahaint övig mártotta mocsárba, lágyékáig lábba nyomta, hónaljig homokmezőbe. (330)

Immár ifjú Joukahainen tudhatta tapasztalatból, mi veszedelmbe vitte kevély fölkerékedése versényre-vetélkedésre, Väinövel viaskodásra. (336)

Lábait emelve lépne, ámde még se mozdíthatja: mind a kettő megkötözve, köbocsor-bilincsbe verve. (340)

Jól megjárta Joukahainen, csúnya csávában leledzett. Elkeseredett erősen. Szóval mondta, fölfelelte: „Bölcsek véne, Väinämöinen, időtlen idők tudósa! Fordítsd vissza szent szavadat, védj vissza varázsigédet! Szabadíts szorongatásból, nyavalyámbul nyújts ki mostan! Drága marha lész a díjad, kincseim java jutalmad.” (352)

Szólt vénségös Väinämöinen: „Mit ajánlasz hát adóba, ha megmásolom szavamat, visszavonom szent ígémet, szabadítlak szükségdből, nyomorúságból ki nyújtlak?” (358)

Monda ifjú Joukahainen: „Van egy pár iratos íjam, két remékbe készült ívem; egyike sebés lövésű, mindig célt talál a másik. Valaméket választhatod.” (364)

Szólt vénségös Väinämöinen: „Íjaid nem érdekélnék, nem vágyom vacak nyiladra. Van nekem elég magamnak, fal mellé félállogatva, függesztve fali szégekcre. Erdőre egyedül járnak, vadász nélkül is vadásznak.” Lédalolta Joukahaint, még mélyebbre, mint korábban. (374)

Monda ifjú Joukahainen: „Vitorlásom vóna páros, igazán helyes hajócska. Versényre való az egyik, tengert terhet bír a másik. Valaméket választhatod.” (380)

Szólt vénségös Väinämöinen: „Csónakid nem érdekélnék, nem vágyom vacak hajódra. Van elég nekem magamnak, tele van velük a tópart, nyiladékokban nyü-

zsögnek. Ki széellel szalad sebésen, ki a szél ellen erősebb.” Lédalolta Joukahaint, még mélyebbra, mint korábban. (390)

Monda ifjú Joukahainen: „Paripám is vóna páros, egyhási csinos csikóim. Egyik szélebsésen száguld, másik nagy teherbírású. Valaméket választhatod.” (396)

Szólt vénségés Väinämöinen: „Lovaid nem érdekélnék, harisnyás csüdű csikóid. Van elég nekém magamnak, jászlaim köré kötözve, karámaimban kapálnak. Hátán víztükör világol, tomporán olajtavacska.” Lédalolta Joukahaint, még mélyebbre, mint korábban. (406)

Szóla ifjú Joukahainen: „Jaj, vénségés Väinämöinen! Fordítsd vissza szent szavadat, vond vissza varázsigédet! Aranyat adok süveggel, ezüstöt egész kalappal; apám háborúból hozta, hadizsákmányul szerezte.” (414)

Szólt vénségés Väinämöinen: „Ezüstid nem érdekélnék, nem adok aranyaidra. Van elég nekém magamnak: kincsés kamráim tömötten, minden csöbröm csordulásig holddal egyidős ezüsttel, napnál fényesebb arannyal.” Lédalolta Joukahaint, még mélyebbre, mint korábban. (424)

Szóla ifjú Joukahainen: „Jaj, vénségés Väinämöinen! Szabadíts e szükségemből, nyavalyámbul nyújts ki mostan! Kazlaim adom kezedre, véd el minden szép mezőmet fizetségéül fejemnek, megváltásául magamnak!” (432)

Szólt vénségés Väinämöinen: „Nem kérek a kazlaidbul, füttyülök a földjeidre! Van nekém elég magamnak, földem mindénik faluban, asztagom amennyi tetszik. Saját földem többre tartom, boglyáimmal én beérem.” Lédalolta Joukahaint, még mélyebbre, mint korábban. (442)

Akkor ifjú Joukahainen elkeserédett egészen, álláig mocsárban állva, szakálláig szennyes lében, ínyéig mohás iszapban, fogáig fatörmelékben. (448)

Szóla ifjú Joukahainen: „Ó, varázsló Väinämöinen, időtlen idők tudósa! Dalold már dalaid vissza, kíméld életem keveset, eressz engemet utamra! Lëmerüle, lám, a lábom, szemembe homok szivárog. (456)

„Szent szavad ha visszavészéd, megigazítod igédet, Aino hűgomat ajánlom, mátkádul szülém szülöttit: ő takarítsa tanyádat, padlódról a port söpörje, elmosogassa edényed, köpönyegédet kefélje, aranyszállal szője ingéd, mézes kóttéséd dagassza.” (466)

Vén Väinämöinen ugyancsak örvendett öreg szívében: Joukahainen húga lészën vén napjainak vigasza. (470)

Föülüt hát örömkövére, dalos dombja oldalára, mondott egyet, mondott másat, harmadikat ráadásnak; szent szavait visszavonta, minden átkát megmásolta. (476)

Így került ki Joukahainen állig érő áradatbul, szakállát mosó mocsárbul. Lova is kibűjt a kőbűl, szánkója szoros fatörzsbűl, gyöngyostora gyékényésbűl. (482)

Kászálódott szán kasába, szánkója farába fekke nagy keservesen elindult, szomorúsággal szívében asszonyanyja udvarába, szüléje szeretetébe. (488)

Vágtatott vadul hazáig, hebehurgya módra hajtva, szánját csűr falához csapta,

elrepedt a szánya rúdja. (492)

Anyja aggódott miatta, apja korholta keményen: „Öblös száncód összetörted, rudadat is tönkretetted. Mért kell ily vadul vezetned, hebehurgya módra hajtvá?” (498)

Erre ifjú Joukahainen keservesen ríni kezdett, bánatosan bólogatva, csáléra suvadt süveggel, színtelen szédérjes ajkkal, szájba csüngő hosszú orral. (504)

Kérdi, kérleli az anyja, aggódik szegény szülsje: „Mért sírsz, magzatom, gyerekem, min kesergesz, szép szülsöttem? Orcád színtelen, szédérjes, szádba lóg, szegény, az orrod.” (510)

Szóla ifjú Joukahainen: „Ó, anyám, szülsőanyácska, csúnya csávába kerültem, varázsos veszedelembe. Van elég okom sírásra, bajom búra-búsulásra! Azon bánkodom, míg élök, míg bennem lakik a lélek, Aino húgom hogy eladtam, ígértem szülsöm szülsötöt Väinämöinennek vigaszul, énekmondó mátkájául, vénembér-vezetgetőül, támolgónak támaszául.” (524)

Ám az anyja dörzsölgetni kezdte két kezét e szóra, maga mondta, fölfelelte: „Sose sírdogálj, szülsöttem! Nincs sémmit okod sírásra, szértelen szomorkodásra. Világéletembe vágytam, szívemből szerettem volna nemzetségembe nagy embért, csodahóst családtagomnak, magát Väinämöinent vömnek, dörök dálnokot rokonnak.” (536)

Haném Joukahainen húga most maga fakadt sírásra. Sirt egész nap, rája másnap, garádicson görnyedezve, keservében könnyet ontott, szívszakasztó bánatában. (542)

Szülsőanyja szólította: „Mért sírsz, mért rísz, kisléanyom? Világhírös völegényhöz, jutsz jelös vitéz honába ablakba való virágnak, kispadon kakukkolónak.” (548)

Erre lánya ezt felelte: „Ó, anyám, szülsőanyácska, van bizony okom keservre! Fonatos fejem siratom, sűrű sátorát hajamnak, fiatal fejemnek ékit, mert azt most kicsiny korában békötök alig kelöben! (556)

„Aztat sajnálom-siratom: szerelmetös szép napomat, édös holdam ékösségit, ifjúság arany idejit; hogy most ifjan itt kell hagynom, fiatalon ott felednem bátyám baltázó színében, apám ablaka tövében.” (564)

Anyja lányának aszongya, szülső csigatja szülsötöt: „Esztelen, ereggy a búddal, sírdogálással, sülsülü! Nincs miért merülni búba, sémmit ok síráncozásra. A nagy Isten fényös napja más vidéken is világol, mint apádnak ablakában, báty-uradnak udvarában! Teröm máshol is bogyóka, dombokon szagos számóca: szédégethetöd, szegényke, ott a messze más határban, nöm csupán apád csapáin, fivéröd kapálta földön.” (580)

NĚGYEDIK ÉNĚK

Aino bánata. Halála és siratása.

Ěgyszer Aino, szép szűzecske, ifjú Joukahainen hűga lombért indult a ligetbe fürdő-csapdosót csomózni. Nyírgallyat nyesett apának, aztán anyjának kötözte, majd a harmadik halomba bajnok bátyjának csomózta. (8)

Már hazafelé mēnőben égērcserjésnek csapáin, vén Väinämöinen közelgett. Mēglátta a lányt az erdőn, szépszoknyását a csalitban. Szóval mondta, szólogatta: „Sēnki kedvéért, kisasszony, kedvemért csupán, kisasszony, viselj gyöngyfűzért nyakadon, kebledēn kicsiny kērsztēt, fonj koszorút a fejedre, piros pāntlikát hajadba!” (20)

Válaszolt a lyány viszontag: „Bizony, nēm nekēd sē másnak hordok keblemēn kērsztēt, fonok pāntlikát hajamba. Nēm kērek a keszkenődből sēm a búzabélēsēdből. Hordom a magam gúnyáit, mēgēlek kemény kēnyērēn udvarán apāmuramnak, anyámasszony oltalmában.” (30)

Kebelērő a kērsztēt, ujjáról gyūrūt lētēpi, gyöngyős ékszērēt nyakábul, szēdi szallagját hájából, földre dobja, földnek adja, prédául poros mezőnek. Záporként zokog hazáig, könnyezve fut a kapura. (38)

Ablakukban űlt az apja, fejszēje nyelēt faragva: „Mért rīsz-rīdogálsz, szēgēnyke, kislēányom, szép kisasszony?” (42)

„Hogyne sírnék, hogyne rīnék, van okom panaszkodásra! Azért sírok, jó apácska, azon bānkódom, kesergēk: keblemről kicsi kērsztēm, lēseēt övemnek éke; keblemről ezüst kērsztēm, rézcsatom dērēkövemrül.” (50)

Bátyja a kapu közében ígája ívét faragta: „Mért rīsz-rīdogálsz, aranyom, szép hűgom, szēgēny kisasszony?” (54)

„Hogynē sírnék, hogyne rīnék, van okom élēg panaszra! Azt siratom, édēs bātya, azon bānkódom, kesergēk: gyūrúm elgurult kezemrül, lépērgēt a gyöngy nyakamrul, arany gyūrú a kezemrül, ezüst gyöngyeim nyakamrul.” (62)

Hidló végin űlt a hűga, tüzdelve arany tūsőjít: „Mért sírsz-sīrdogálsz, szēgēnyke, édēs nénēm, szép kisasszony?” (66)

„Van élēg okom rīvásra, könnyekre, keserūsēgre: azt siratom, édēs hűgom, azon bānkódom, kesergēk: arany abroncs homlokomrul, hajamból ezüst kihullott, kēk selyēmkendő szemēmrül, piros pāntlika hajambul.” (74)

Gádor grádicsán az anyja ēppen a tejet fölözte: „Mért sírsz, mért rīsz, édēs lyányom, min kesergesz, szép szülöttem?” (78)

„Jaj, szülőanyám aranyom, fēlnevelő drága dajka! Van bizony okom a bűra, könnyekre, keserūsēgre! Azért sírok, jó anyácska, szép szülēm, azért kesergēk: lombért mēntem a ligetbe, nyírscapőért a nyírēsbe, vesszót vāgtam éd’sapámmak, másikat szülőanyámmak, harmadik halomba raktam bajnok bátyámmak a rēszit. Hazaindultam azonban csalitosoknak csapáin. Odaátrul Osmo sarja, Kaleva fia

közelt: 'Sënki kedvéért, kisasszony, kedvemért csupán, kisasszony, viselj gyöngyfűzért nyakadon, kebleden kicsiny keresztét, fonj koszorút a fejedre, piros pántlikát hajadba!' (100)

„Téptem keblemről keresztém, gyöngyöm përgettem nyakamrul, szallagom szëmöldökömrül, piros pántlikám hajambul; földre dobtam, földnek adtam, prédájául pusztá földnek. Magam mondtam, válaszoltam: 'Bizony, nem nekëd së másnak hordok keblemën keresztét, selyëm szallagot hajamba!' Nëm kërëk a keszkenödbül, fehér búzabélësëdbül, járok köznapi gúnyába, mëgëlék kemény kenyërën oltalmában jó apámnak, szerelmes szülöányámnak.” (116)

Anyja válaszolt viszontag, szülö intette szülöttit: „Sosë sírdogálj, léányom, fiatalon lölt virágom! Írósvajon élj ëgy ëvig, attul mingyárt mëgvidámodsz; sertëssültön másik ëvig, az válik egészségëdre, majd madártejen ëgy ëvig: lányok közt tëlész a legszëbb. Mënj föl a ruharaktárba, ünneplörühás rëkeszbe! Láda ládán fekszik ottan, fölpolcolva, rëndbe rakva. A legszëbbiket lévëve, faragott földelt kinyitva, tíz aranykötöt találhatsz, kék szoknyából is kilencet; mind a Holdléány szövése, Napkisasszonynak kötése. (136)

„Néhai léánykoromban, hajadonként hajdanában, ëgyszer erdön eprëszgettem, halmon himpërt kórálgattam: hallám Holdléány szövésit, Naplány rokkapërgëtesít kékën ködlö rëngëtegben, szerelëmliget szegélyin. (144)

„Lassacsқан oda lopóztam, egészen közel kerülve. Kezdtëm kërni szëpën öket, szóval mondvá, szölogatva: 'Add aranyad, Hold léánya, ezüstödet, Nap léánya, e gëyómtalan gyërëknek, këgyedért esedëzőnek!' (152)

„Holdléány adott aranyat, ezüstöt a Nap léánya. Aranyat a homlokomra, ezüstöt hajamra hintve vetödtëm haza virágul, örömére agg apámnak. (158)

„Hordtam ëgy nap, hordtam másnap, harmadik napon lëszëdtem aranyam a homlokomrul, ezüstömet a hajambul, kincsëskamránkba bevittëm, rejtëttëm ruhás fiókba. Ott hevert aztán azóta, soha sënki mëg së nézte. (166)

„Köss selyëmkendöt fejedre, arany abroncsot hajadra, gyöngyös nyakláncot nyakadba, kebledre arany keresztét! Lëgyën gyöngë gyolcsbul ingëd, patyolatfinom fehérbül, szoknyád szépszínü szövetbül, selyëmövvel összefogva; lábodon hímës harisnya, cifra leffentyüs cipellö! Koszorúba font hajadba fűzzël szallagot selyëmbül, gyémántgyürüt ujjaidra, arany karkötöt karodra! (180)

„Ûgy gyere közënk a házba, kamarából szëp szobánkba, mint egész családod ëke, gyönyörúsëge nëmëdnek; vadvirágként vándorolva, málna bokraként bolyongva, növe szépsëgben naponta, virulóbban, mint valaha.” (188)

Szeretö szülëje szóla, mëggyözësül gyermekëhëz. Ám az nëm hajolt szavára, nëm fordított rá figyelmet. Mënt az udvarra zokogni, kisírni magát a kertbe. Száját ily szavakra nyitva, maga mondvá, fölfelelte: „Boldogoknak kedve milyen, gondtalanok gondolatja? Boldogoknak kedve olyan, gondtalanok gondolatja, mint fodra futó haboknak, vihar vályúcska vizëben. Hát a boldogtalan kedve, gerlicënek

gondolatja? Boldogtalan kedve olyan, gerlicének gondolatja, mint töppedő hó tavasszal, kút mélyén maradt erecske. (208)

„Az én kedvem is ködökbe, burkolódzott búsulásba, alant jár fakó füvekben, csalítosokban csatangol, renyhén sorvadoz a rétén, búslakodik a bozótban; kedvem kátránynál sötétebb, szívem szénnél nem fehérebb. (216)

„Jobb volna nekem valóban, bizony jobb lett volna nekem születetlen, félnövetlen, nagyléánnyá serdületlen ilyen inségés időkre, vigasztalan vad világba. Hatnaposan haltam volna, nyolc éjet sém éltem volna; nem lett volna szükség sokra: egy arasznyi lén lepélre, maroknyi fekete földre, kis siratásra anyámtul, még kevesebbre apámtul, bátyám még sē gyászolt volna.” (230)

Sírt egész nap, rája másnap. Kérdi tőle asszonyanyja: „Mért sírsz, mért rísz, árva lányom, mit szomorkodol, szegényke?” (234)

„Árva lányka azt siratom, azért könnyezék, kesergék, mivel elszeréztél engem, eligérted egyetlenéd öreg embérnek örömet, vénembér-vigasztalóul, toporgónak támaszául, görnyedőnek gondozóul. Inkább indítottál volna hullámok alatt lakónak, tengéri halak hűgának, tőkehalak testvérének! Jobb volna vizekben élnem, hullámok alá húzódnom tengéri halak hűgául, tőkehalak testvéréül, mint vigaszul vénembérnek, toporgónak támaszául, ki a bocskorába botlik, elesik egy szalmaszálban.” (254)

Fölmént a kamaradombra, ruharaktárunkba lépve legszebb ládáját nyitotta, föl-pattintotta födelit. Hat aranytűszőt találta, kék rokolyából kilencet. Öltött ünneplőt magára, gondosan megigazítva, arany abroncsot szorítva, fejére finom ezüstöt, szallagot szemöldökére, piros pántlikát hajába. (266)

Onnan lépkedett léfele, egy mezőben, másik mellett; mént a lápon, mént az érén, komor erdőkön keresztül. Maga méntében dalolta, jártában jajongva mondta: „Szívemet a bú szorítja, fejem fájdalom feszíti. Ha szigorúbban szorítna, fájdalom-sabbban feszítne, meghalhatnék tán, szegényke, megszabadulhatnék, árva, eme gyilkos gyötrelémtől, szomorú szorongatástul. (280)

„Hogyha jőne most halálom, megválásom a világtul, bús Manalába menésém, Tuonelába távozásom, nem sírna apám sokáig, anyám sē sokat siratna, nem hullana húgom könnye, bátyám búba nem merülne; veszhethetnék akár a vízbe, halhatnék halas tavakba, habzó hullámok ölébe, fekete folyó sarába.” (292)

Mént egész nap, méne másnap, hát a harmadik nap este magát tengernél találta, nádbenötte puszta parton. Ott érte a hűvös éjjel, sűrű éjszaka sötétje. (298)

Estéjét elsirdogálta, éjnek évadján kesergétt, kuporodva vízi köre, tág ölü öböl zugában. Kora hajnali homályban parti fokra föltekintve, látott három lányt a vízben, fürdőzni hideg habokban. Ainót hívja-hivogatja negyediknek mind a három. (308)

Pëndélyét a parti füzre, szoknyáját szilágra dobta, harisnyáit a harasztra, topánkáit tó kövére, gyöngyeit gyökér tövére, gyűrűit gyalogbokorba. (314)

A tengერben tarka zátonyt, látott fényben fürdő szirtét: odaúszhatna a kőre, picikét pihenni rajta. (318)

Odaérkezvén azonban, ráülőfélben a szirtre, a kiálló tarka kőre, arra az aranyszigetere, csak mélybe szaladt a szikla; fenékre futamodóban rajta lévő elragadta, Ainót mélységbe merítve. (326)

Így halt még szegény szüzecke, odalétt piciny pipécske. Halófélben hangja hallik, merültében mondogatja: „Tengერben fürödni fogtam, kiúsztam a víz kövére; ott veszttem, piciny pipécske, megholtam, szegény madárka. Én édesapám ezéntül, míg lē nēm mēgy élte napja, halászhalót itt nē húzzon, e vízből halat nē fogjon. (338)

„Mosakodni partra mēntem, tengერben fürödni fogtam, ott veszttem, piciny pipécske, megholtam, szegény madárka. Én édesanyám ezéntül, míg lē nēm mēgy élte napja, dagasztó vizet nē végyēn háza tájának tavábul. (346)

„Mosakodni partra mēntem, tengერben fürödni fogtam, ott veszttem, piciny pipécska, megholtam, szegény madárka. Én testvérbátyám ezéntül, míg lē nēm mēgy élte napja, nē járjon ide itatni paripát e puszta partra. (354)

„Mosakodni partra mēntem, tengერben fürödni fogtam. ott veszttem, piciny pipécske, megholtam, szegény madárka. Én édes hugám ezéntül, míg lē nēm mēgy élte napja, nē mossa szemét e szirtēn házunk tájának tavában. Valahány kalán e vízbül, mind a vérēmnek veszése, valahány halat halásznak, mind a testēm tépdésése, ahány ág e puszta parton, annyi bordám szerteszörva, ahány szénaszál e parton, annyi hullt oda hajambul.” (370)

Így lőn kislēány halála, veszése piciny pipének... (372)

Ki vállalja szó vivésit, halálhírnek mēgvivésit lányka hírēs hajlokába, oltalmazó otthonába? (376)

Medve légyēn hír harangja, halálhírnek mēgvivője! Medve nēm létт mēgvivője: marhalegelőn mēgállott. (380)

Ki vállalja szó vivésit, halálhírnek mēgvivésit lányka hírēs hajlokába, oltalmazó otthonába? (384)

Farkas légyēn hír harangja, halálhírnek mēgvivője! Farkas nēm létт hír futárja: birkaakolba betévedt. (388)

Ki vállalja szó vivésit, halálhírnek mēgvivésit hajadon hírēs hajlokába, oltalmazó otthonába? (392)

Róka légyēn hír harangja, halálhírnek mēgvivője! Róka nēm létт hír harangja: legelő libákba botlott. (396)

Ki vállalja szó vivésit, halálhírnek mēgvivésit lányka hírēs hajlokába, oltalmazó otthonába? (400)

Nyúl légyēn a hír harangja, halálhírnek mēgvivője! Nyuszkó méltósággal mondta: „Én szavamat állni szoktam.” (404)

Nyúl azonnal nyargalásba, füles vad futásba kezdett, karikázott kacskalábú, ha-

sadt szájú szélesebösen ért a hírös lányosházba, hajadonnak hajlokába. (410)

Fut a fürdő ajtajára, kuporodik a küszöbre. Lócán lányok üldögélnek, nyírfavesszővel verődnek: „Levesbe kerülsz, tē kancsi, sülülü, sütünk belőled a gazdának estebédét, gazd’asszonynak délebédét, lányuknak lapockasültet, fölöstökömöt fiuknak!” (420)

Füles tudja, mit feleljen, duvadó szemű dicsekszik: „Ördög jöjjön önszántából, hogy megfőzzéték fazékban! Követként jöttem közéték, gyászos hírt hozó futárnak: meghalt már szegény szüecske, odalétt az önöveske, elmént az ezüstcsatoska, rosszuljárt a rézöveske; tengéri fővenybe fülva, tengér mélyébe merülve tengéri halak hugául, testvéréül tólakóknak.” (434)

Félsírt akkor asszonyanyja, könnyei ömölni kezdtek. Szóval mondta-mondogatta, így bucsulódván búvában: „Ó, szülőanyák, szegények, valamíg világon éltek, nē lökjéték lányotokat, véréték nē vonszoljátok férjhöz kedve ellenére, ahogy én, anyák utólja, lēányomat lóditottam, kis lilécskémét löködtem!” (446)

Sír az anyja, hull a könnye, záporként zuhog szemébül, két szomorú kék szemébül, két orcájára omolva. (450)

Hull a könnye, egyre hullik, záporként zuhog szemébül, két orcájáruul omolva dús mellének dombjaira. (454)

Hull a könnye, egyre hullik, záporként zuhog szemébül dús mellének dombjairul selyémszoknya sátorára. (458)

Hull a könnye, egyre omlik, záporként zuhog szemébül selyémszoknya sátoráruul piros pár harisnyájára. (462)

Hull a könnye, egyre omlik, záporként zuhog szemébül piros pár harisnyájáruul cifra leffentyüs cipőre. (466)

Hull a könnye, egyre omlik, záporként zuhog szemébül cifra leffentyüs cipőruul mélyen a fekete földbe, föld alá a föld javára, vízbe folyva víz javára. (472)

Alighogy odajutottak, folyóvízként futni kezdtek; három nagy folyam fakadott kisírt könnyei vizébül, feje forró kútjaibul, pillája patakjaibul. (478)

Támadt mindénik folyónak három harsogó esése, mindénik sellő-medërben három hullámszóró szikla, mindénegy szikla szélin aranyos halom homokja, mindénik homokhalombul három nyári nyírfa hajtott, mindénegy nyírfalombban egy kakukkmadár kucorgott. (488)

Kezdek is kakukkolásba. Egy kiáltja: „Csókot, csókot!” Más kiáltja: „Férjet, férjet!” A harmadik: „Boldog, boldog!” (492)

Mélyik mondta: „Csókot, csókot!”, három hónapig kakukkolt szegény csóktalan cselédnek, tengér mélyébe merültek. (496)

Mélyik mondta: „Férjet, férjet!”, hat hónapon át kakukkolt a fájdalmas férjjeöltnek, gondjaiban gubbasztónak. (500)

Mélyik mondta: „Boldog, boldog!”, egy életén át kakukkolt a boldogtalan anyának, könnyeből ki nēm fogyónak. (504)

Mondta is szegény szüléje kakukkszónak hallatára: „Hej, szegény szülő, né hallgass szüntelen kakukk szavára! Mert ahány kakukkolása, szívnek annyi szökkenése; szémeid vize szivárog, könnyek orcádra omolnak, borsószeméknél nagyobbak, babszeméknél számosabbak. Könyökszám kopik el élted, arasonként agg dörékad, egész tested eltörődik kakukk hangja hallatára.” (518)

